Баганець Олексій Васильович,
адвокат, член керівної ради Світового конгресу українських юристів, кандидат юридичних наук

РЕАЛЬНИЙ СТАН ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Дійсно, в Україні протягом останніх 6-ти років корупція стала не тільки однією із загроз національній безпеці, але і одночасно однією з ключових найбільш заполітизованих проблем, коли про неї значно більше говорили, ніж її вирішували. На мою думку, і діяльність держави у сфері протидії корупції була здебільшого імітацією!

І не дивно, бо за даними Індексу сприйняття корупції 2019 року наша держава посідала 126 місце зі 180 країн, поруч з Киргизстаном, Азербайджаном та Джибуті.

Не дивлячись на те, що в Україні за останні 5 років створено цілу низку нових антикорупційних органів (такої кількості їх немає в жодній країні Європи і світу) і навіть чи не єдиний в Європі «антикорупційний суд», стан боротьби із корупцією і, особливо, у вищих ешелонах влади, за цей час не покращився ні в кількісному вигляді, ні, тим більше, в якісному. На мою думку, якраз навпаки. Коротко спробую пояснити чому.

Перш за все, хочу повідомити, що в 2019 році зменшилась кількість зареєстрованих корупційних кримінальних правопорушень (2517) проти 3679 в 2018 році.

Окрім того, у слідчих підрозділах правоохоронних органів (крім НАБУ) впродовж минулого року перебувало 2920 кримінальних проваджень з ознаками корупції, що теж суттєво менше, чим у 2018 році, коли їх було 3531.

За результатами досудового розслідування слідчими і прокурорами скеровано до суду 2156 обвинувальних актів про корупційні діяння, що теж менше чим в 2018 – 2226 і в 2017 роках – 2746, стосовно 2515 обвинувачених, що теж менше чим в 2018 році – 2608, а у зрівнянні із 2017 роком – навіть вдвічі (5860), з яких, зверніть увагу, лише 266 осіб (всього 10,6 %) знаходилось під вартою (для зрівняння, в 2018 році – 386 осіб)! Тобто, ці цифри я назвав для того, щоб спростувати «переможні» звіти двох передостанніх Генеральних прокурорів про, начебто, «нечувані» до них «досягнення» у боротьбі із корупцією. За інформацією НАБУ, його детективами в 2019 році розслідувалося 2364 кримінальних проваджень, за результатами яких, начебто, було повідомлено про підозру 401 особі (за І півріччя – 139, за ІІ півріччя – 262), але на Офіційному сайті НАБУ станом на 31.12.2019 року, значилось про повідомлення підозри лише 221-й особі, в той час як у звітах Бюро значиться повідомлення про вручення підозр всього 153 особам. Але і це не саме головне.

Більш красномовним свідченням погіршення результативності діяльності новостворених антикорупційних органів у боротьбі із корупцією (НАБУ і САП) є той факт, що до суду в минулому році ними скеровано, Ви тільки вдумайтесь, всього 67 обвинувальних актів, що майже аналогічно їх показникам за 2018 рік (68), але ця цифра втричі менша чим у 2017 році, коли таких обвинувальних актів було 185! Але і ця відносно невелика цифра направлених антикорупційними органами до суду обвинувальних актів в 2019 році є відверто мізерною, бо становить всього 16 % від загальної кількості закінчених детективами НАБУ проваджень про корупційні злочини!!!

Для більш об'єктивного оцінювання саме ефективності діяльності так розрекламованих новостворених антикорупційних органів (НАБУ і САП) прошу звернути увагу на злочини, які розслідували в минулому році детективи під керівництвом антикорупційних прокурорів.

Так, із числа направлених ними до суду: 14 обвинувальних актів – за ст. 191 КК України (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем), всього 4 – за ст. 209 КК України (легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом), 12 – за ст. 364 КК України (зловживання владою і службовим становищем), 11 – за ст. 366-1 КК України (злополучне декларування недостовірної інформації), доказування якої взагалі не представляє будь-якої складності, лише 10 – за ст. 368 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою), 1 – за ст. 368-2 КК України (незаконне збагачення), 5 – за ст. 369-2 КК України (зловживання впливом) та 3 – за іншими статтями, які взагалі не мають ніякого відношення до корупції. Тобто, мало того, що НАБУ і САП за рік з направленням до суду обвинувальних актів закінчило всього 10 (!) кримінальних проваджень про одержання неправомірної вигоди, так навіть і не озброєним оком видно, що наші антикорупційні органи з року в рік, за час свого існування, в основному, продовжують виявляти і розслідувати найбільш прості форми корупції, точніше, одноепізодні факти, а боротьба із корупцією саме в організованих формах, і тим більше, у вищих ешелонах влади, де вона в такому вигляді і існує, в подавляючій більшості своїй, фактично не ведеться. Про це свідчить хоча б той факт, що упродовж 2019 року детективами НАБУ разом із антикорупційними прокурорами закінчено аж 1 кримінальне провадження про кримінальне правопорушення, вчинене у складі злочинної організації (9 осіб)!!!

Саме про низьку результативність і ефективність роботи нав'язаних нам ззовні антикорупційних органів свідчить, зокрема, і практика розгляду судами обвинувальних актів, направлених НАБУ і САП. Ви тільки вдумайтесь, в минулому році було засуджено всього

10 обвинувачених (!) у таких справах, обвинувальні вироки відносно яких вступили в законну силу, що складає всього аж 2% із числа притягнутих ними корупціонерів до кримінальної відповідальності!!! Навіть для зрівняння: в 2017 році – 35 засуджених та в 2018 році 47!

Більше скажу на підтвердження своїх висновків.

Ви тільки зверніть увагу на категорію осіб, відносно яких НАБУ і САП закінчили досудове розслідування і направили обвинувальні акти до суду в минулому році: щодо 1-го народного депутата України, 3-х депутатів обласних рад, 3-х посадових і службових осіб Кабінету Міністрів України, 3-х державних службовців категорії «А», 1-єї посадової особи місцевого самоврядування 1-2 категорії, 11-ти професійних суддів, ймовірніше, районних судів, 2-х інших службових осіб судової гілки влади, скоріше всього, – помічників суддів, 2-х прокурорів та 1-го військовослужбовця вищого офіцерського складу Збройних Сил України. А всі інші обвинувачені (а це подавляюча більшість) не мають будь-якого відношення до категорії високопосадовців: це – 11-ть керівників суб'єктів великого підприємництва, 23-и працівники юридичних осіб публічного права та, Ви тільки вдумайтесь, 81-а «інша особа»!!! Тобто, 115 обвинувачених не мають будь-якого відношення до суб'єктів, передбачених п. 1. ч. 4 ст. 216 КПК України, для викриття яких і було створено наші антикорупційні органи!

Хіба це не є імітацією боротьби із корупцією, тим більше, у вищих ешелонах влади?

Тому, і не дивно, що із загальної кількості направлених в 2019 році, підкреслюю, всіма органами досудового розслідування в т.ч. і НАБУ, до суду обвинувальних актів про корупційні злочини майже три чверті – 1971 (88,7 %) складені слідчими поліції, 75 (3,5 %) – слідчими прокуратури, у тому числі військової – 7 (0,3 %), і це при тому, що ця функція органів прокуратури в минулому році втратила свою чинність, 95 (4,4 %) – слідчими Служби безпеки, 8 (0,4 %) – слідчими органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства і лише 3 % детективами НАБУ!!!

Для більш повної картини про реальні результати боротьби всіх органів правопорядку із корупцією в нашій державі звичайно треба пояснити, про які саме корупційні діяння в цих обвинувальних актах йшла мова. Так, за категоріями у скерованих всіма органами досудового розслідування обвинувальних актах до суду найбільше кримінальних правопорушень – це привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 1106 (або 51,2 %), тобто, більше половини; про одержання неправомірної вигоди, лише 506 (що складає всього 23,4 %), зловживання владою та службовим становищем ще менше – 199 (або 9,2 %), а також зловживання впливом – 165 (або 7,6 %). Але, і ці цифри не можуть бути об'єктивними

до тих пір, доки цю кваліфікацію не буде підтверджено обвинувальним вироком суду. А що ж в дійсності підтвердилось в суді?

Так, за вчинення корупційних діянь судами у 2019 році визнано винними 2515 осіб, що теж дещо менше чим у 2018 році (2565), але, із них набрали законної сили судові рішення стосовно лише 695 осіб (до речі, це теж набагато менше чим в 2018 році – 994 та навіть втричі менше – чим у 2017 році – 2178)! З цієї кількості, тобто 695-ти, ще менше, в т.ч. і втричі, – лише 550 осіб (проти 766 в 2018 році та 1692 у 2017 році) було засуджено до різних видів покарання, з яких до позбавлення волі – лише 42 особи (проти 53 у 2018 році)!!! До цього від себе додам, що подавляюча більшість засуджених (434 особи) в минулому році за такі «корупційні діяння» отримали покарання у вигляді штрафу, що теж свідчить не про ту корупцію, про яку говорять в суспільстві!

І це в той час коли, відповідно до Закону України «Про державний бюджет на 2019 рік», наприклад, на діяльність нових антикорупційних органів (НАБУ, САП, ДБР, НАЗК, ВАСУ) виділено більше 3-х мільярдів гривень (це без урахування Національного агенства України з питань виявлення розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів), а відшкодовано завдяки їх роботі лише 1 169 000 гривень. Тому, і виникає закономірне запитання, чи потрібно цих органів настільки багато і чи виконують вони такий обсяг роботи, щоб можна було сказати, що всі антикорупційні відомства насправді так необхідні нашій державі?! Впевнений, що ні, не потрібні!

Не набагато краща і порівняльна картина із витрачанням державного бюджету на утримання інших органів правопорядку: МВС, Нацполіції, слідчих підрозділів Державної податкової служби, СБУ та Генеральної прокуратури України в 2019 році – майже 300 млрд. гривень! І це при тому, що за закінченими кримінальними провадженнями про корупцію слідчими і прокурорами була інкриміновані винним матеріальні збитки на суму 51 819 958 603 гривень, з яких реально відшкодовано лише 490 083 322 гривень?!

Тобто, зробити можна тільки один висновок: галасу і піару багато навколо цієї проблеми, а очікуваних результатів немає, і я впевнений при такому законодавчому підході скоро не буде.